

Bába, K.:

Csigákat fogyasztó gerincesek. A csigák állati eredetű táplálékai - Schneckenfressende Wirbeltiere. Tierische Nahrungsmittel der Schnecken

Szárazföldi csigákat fogyasztó állatok közé korábbi gyomortartalom vizsgálatok és megfigyelések alapján a Chilopoda, Coleoptera/futóbogarak, holvvák, dögbogarak/ Araneidea, Phalangiidea és Keve A., Rékási-Richnovszky vizsgálatai nyomán madarakat szokás sorolni. Vásárhelyi további adatokat ad halak, kétéltüek, madarak, emlősök szárazföldi csigafogyasztására nézve.

A csigákat fogyasztó állatok sorát szeretném néhány fajjal bővíteni, továbbá egyes csigafajok állati eredetű táplálékaihoz néhány adattal hozzájárulni.

Kétéltüek csigafogyasztása: hallgatóink nyári terepgyakorlata során 1973-1974. évek július hónapjaiban összesen 95 Rana ridibunda Pallas és Bombina bombina L. gyomortartalma lett megvizsgálva. A gyomortartalmakból a következő csigafajok kerültek elő:

	1973	1974
<u>Rana ridibunda</u> Pallas:		
<u>Cochlicopa lubrica</u> /O.F.M./	-	2
<u>Succinea oblonga</u> Drap.	10	1
<u>Monacha cartusiana</u> O.F.M.	1	-
<u>Bombina bombina</u> L.:		
<u>Anisus spirorbis</u> L.	4	1
<u>Succinea oblonga</u> Drap.	3	1
<u>Monachacartusiana</u> O.F.M.	1	-
Összesen:	19	5 db.

1973.4.3-án 31 Rana ridibunda lett Ásotthalom Négyökrű mocsárrét területéről begyűjtve, ugyaninnen származik 37 Bombina bombina is.

1974.4.4-én Ásotthalom Négyökrűről 4 Bombina bombina és 6. 2-3-án Szeged Hattyastelep-i elő Tiszából 15, a különböző Rókusi tóból 5 Rana ridibunda lett gyűjtve.

Az 1973. évben gyűjtött kétéltűek gyomortartalmából összesen 38 különböző rendszertani kategóriához tartozó 344 állatgyed került elő. A csigák 6.67 %-t alkotják a tápláléknak.

1974. évben 26 kétéltüből 39 különböző rendszertani kategóriába tartozó 190 állatgyedből a csigák 2.63 %-arányban részesülnek. A táplálék csigákban való részesedési aránya alacsony. A gyűjtési területek azonban csigában szegény, száraz területek. Feltűnő a vizi csigák alacsony részesedése a táplálékból.

Kisemlősök csigafogyasztása: Vásárhelyi a kisemlősök gyomortartalmából előkerült csigákat irta le. 1965 óta, hegyvidéki és alföldi tölgyesekben továbbá Tisza-ártéri füzesekben, olyan rágás nyomait mutató csigahéjak kerültek elő, amelyek a harapás nyomán sérültek meg. Az előkerült, rágás nyomán megsérült csigafajok a következők: 1. Succinea oblonga Drap. /Tápé 177 fkm, 1965.5.30. füzes/, 2. Aegopinella minor /Stabile/, /Velika Trna-Nagytorony Salánci hg., Csehszlovákia 1970.10.3. Querco robori Carpinetum subcarpaticum Soó, Katonapallag, Gödöllői dombvidék 1973. 5.24., Aceri campestris Q.petreae roboris Fekete, Pócstelek Békés megye 1973.7.23., tölgy-kőris erdő kulturparkban, Bátorliget 1972.6.11. tölgy-kőris-szil liget/, 3. Aegopinella resmanni Westerl./Decs, Duna-ártér 1974.5.21. tölgy-kőris-szil liget/, 4. Oxychilus glaber Stud./Bátorliget 1972.6.11. tölgy-kőris-szil liget/, 5. Bradybaena fruticum /O.F.M./, /Bagisseg Vásárosnamény 1974.6.6. tölgy-kőris-szil liget, Bockerek 1971.7.22, tölgy-kőris-szil liget/, 6. Perforatella bidentatus /Gm./, /Lapusel-Lápos 1972.9.8. tölgy-kőris liget égeres konszociációja/, 7. Perforatella rubiginosa /A.Schm./, /Szikra-Tóserdő 1969.7. holtága partján, Algyő 1965.6.2. Tiszapart, Tiszaszöllős 1970.8.8. ártéri füzes, Bagisseg füzes 1969.7.28. Borzanati holtág

1969.7.20. füze, Ároktő Közép-Tisza 1972.7.18, rontott ligeterdő, Hosszugöbe, Közép-Tisza 1972.7.18, füzes/, 8. Perforatella incarnata /O.F.M./, /Karlova Vas, Kis Kárpátok, 1970.10.3, Q.petraea Carpinetum pannonicum Soó, Dabas 1970. 6.23. égerláp/, 9. Perforatella vicina /Rm./, /Bockerek, 1971.7.22, tölgy-kőris liget, Fehérgyarmat-Birhó 1968.8. 29, alföldi gyertyános tölgyes, Bátorliget 1972.6.11, tölgy-kőris-szil liget, Bagisseg 1974.6.6. tölgy-kőris-szil liget/ lo. Helicigona banatica Rm./Bagisseg 1969., 1972-74 években, tölgy-kőris-szil liget/, 11. Euomphalia strigella Drap. /Pócstelek 1973.8.23, tölgy-kőris liget kulturparkban/, 12. Cepaea vindobonensis /Fér./, /Mártély Tisza-ártér 1975.1./.

Az előkerült héjak zömmel ligeterdőkből, füzesekből, szórványos hegyvidéki cseres és gyertyános tölgyesekből kerültek elő, öntés, illetve barna erdőtalajokról. Láptalajokról szórványosan. Vizhez közel, illetve távol a vitzől egyaránt előkerültek rágott héjak. A rágott héjak menyisége hol nagyon sok, hol kevés egy-egy erdőben. A begyűjtött rágott héjak száma meghaladja a százat. A héjak kis emlős okozta rágására a bizonyítékot dr.Csizmazia György találta meg 1975.1.-ban Mártélyon. Microtus arvalis /Pallas/ kiásott járatában négy Cepaea héjat talált 150 mm mélységen. A héjakon ez esetben is megfigyelhető volt a kisemlős metszőfogai okozta csiszolás.

Feltételezhető, hogy a különböző erdőkben talált, rágásnyomot mutató csigákat nem egy kisemlős faj fogyasztotta. A rágott csigahéjak átmérője 5-24 mm között változik /Succinea oblonga, Helicigona banatica/, ami valószínűvé teszi, hogy fiatal és idősebb kisemlősek is fogasztanak csigákat. Számolni lehet azzal, hogy a rágcsáló kisemlősek alkalomszerűen, vagy rendszeresen fogasztanak csigákat. A kérdés további vizsgálatokat igényel.

A csigák állati eredetű táplálékai: Frömming saját kísérletei és irodalmi összefoglalása alapján a Succineidae, Zonitidae, Arionidae, Limacidae és Clausiliidae családokba tartozó fajok köréből írja le azt, hogy a csigák állati

tetemeket is fogyasztanak.

Adataim alapján Frömming által nem említett csigafajok esetében is tapasztalható dögevés.

1970.10.hónapban a kassai botanikus kertből kisemlős csapdákból származó csiga anyagot kaptam Dankó Istvántól. Apodemus flavicollis és Apodemus sylvaticus /L./ rágcsáló fajokról 3 Vitrina pellucida /O.F.M./, 2 Arion subfuscus Drap., 4 Limax maximus sylvaticus Morelet és 4 Limax tenebellus Nilson csiga lett begyűjtve.

1970.6. hó 17-én Szeged-Tarján telepen kutyadögön talált Igriczi Zsigmond 4 fiatal Helix pomatia L. egyedet.

A Vitrina pellucida dögfogyasztását Frömming is jelzi. Az Arion subfuscus esetében csak annak esetenkénti friss állati táplálék fogyasztásáról ír.

Az előkerült csigafajok között kifejezetten fiatal egyedekek egyaránt előfordultak. Az előkerült csigafajok minden esetben a dogoknek az orr és szemtájékáról kerültek elő.

Zusammenfassung: Der Verfasser wie im Juli 1973 und 1974 aufgrund der Untersuchung von insgesamt 95 Mageneinhalten von am Ufer und aus dem schneckenarmen Wasserbiotop /Ásott-halom, Moorwiese, Szeged, Tisza-Ufer, Rókus-tó/ eingeholten Fröschen - Rana ridibunda /Pallas/ und Bombina bombina L. - nach, dass der Anteil der Nahrung der Frösche an Schnecken äusserst gering ist. Im Jahre 1973 betrug er 6,67 % und im Jahre 1974 nur 2,63 %. Aus den Mageninhalten kamen folgende Schneckenarten zum Vorschein: Aus Bombina bombina L.: Anisus spirorbis /L./, Succinea oblonga Drap., Monacha cartusiana /O.F.M./. Aus Rana ridibunda /Pallas/: Cochlicopa lubrica /O.F.M./, Succinea oblonga Drap. und Monacha cartusiana /O.F.M./ - Auffallend ist die niedrige Beteiligung der Wasserschnecken an der Froschnahrung.

Im Januar 1975 konnte dr. György Csizmazia im unterirdischen Gang von Microtus arvalis /Pallas/ im Weidenbestand des toten Tisza-Armes bei Mártyel 4 Cepaea vindobonensis /Fér./ sammeln. Die Schalen waren angenagt. Damit ist die

Tatsache bewiesen, dass Nagetiere Schnecken verzehren. Seit 1965 kamen nämlich aus Gebirgseichenwäldern sowie aus den tiefländischen Weidenbeständen, Eichen-Ulmen-Eschen-Auwäldern und Eichen-Hainbuchenwäldern über hundert angenagte - insgesamt 12 Schneckenarten gehörende - Schneckenschalen zum Vorschein. Die angenagten Schalen dürften wohl nicht ausnahmlos von Microtus arvalis hinterlassen worden sein.

Aus den in der Falle gefangenen Apodemus flavicollis Melchior und Apodemus sylvaticus L. wurden die Schneckenarten Vitrina pellucida /O.F.M./, Arion subfuscus /Drap./ Limax maximus sylvaticus Morelet und Limax tenellus O.F.M. und aus Canis familiaris L.-Kadavern Helix pomatia L. gesammelt. Die Schnecken sassen in der Nasen- und Augengegend der Kadaver. Diese Befunde ergänzen die von Frömming mitgeteilten Daten bzgl. der assfressenden Schnecken.

Irodalom: Frömming, E./1954/: Biologie der mitteleuropäischen Landgastropoden. Ducker-Rumbolt, Berlin, 1-104. - Knedits, Ö./1903/: A csiga mint haltáplálék. Halászat 5,: 7-8. - Lovassy, S./1927/: Magyarország gerinces állatai és gazdasági vonatkozásaik. Budapest. 895. - Megyéri, J./1969/: A ponty természetes táplálékáról, Szegedi Tanárképző Főiskola Tud. Közl. II,:121-148. - Rékási, J.-Richnovszky, Á./1974/: Adatok a madarak csigatáplálékának kérdéséhez. Angaben zur Frage der Schneckennahrung bei Vögeln. Soosiana 2,:45-50.- Unger, E./1918/: A halak táplálkozásáról. Halászat 19,:135-137, és 143-145. - Vásárhelyi, I./1960/: Csigákat fogyasztó gerincesek a Bükkben. Vertebrata Hung. Mus. Hist.-nat. Hungarici II, 1,:109-132. -

.....